

זבחים דף כט

עניין: אין אשתו של אדם מתה א"כ מבקשין ממנו ומון ואין לו

זהר וישלח ח"א דף קעד ע"ב

ובעא דינא בשעתא דסכנה דהות רחל בה אמר קמיה קביה והא יעקב נדר נדריה ולא שלים והא איהו חקיף מכלא בעותרא ובבנין בכל מה דאצטריך ולא שלים נדריה דנדר קמן ולא נטבת עונשא מניה מיד ותלד רחל ותקש בלדתה. מאי ותקש דאחשבי דינא לעילא גבי מלאך המות ואחשבי יעקב בהאי מאי טעמא (א) בגין דכתיב (משלי כב) ואם אין לך לשלם למה יקח משכרך מחחתיך (א) ועל דא ימיתת רחל ואחשבי דינא על ידא דמלאך המות. ותא חזי בשעתא דאתא ויודע חוסי בו כד אתא עליה עקו דדינא. ותא חזי לית מקטרגא אשתכח עליה דבר נש אלא בזמנא דסכנה (א) ותא חזי בגין דיעקב אחר נדריה דנדריו קמי קודשא ב"ה (א) אחתקף דינא על ידא דמקטרגא דקטרגי עליה דיעקב

אברהם את ידו דרוש ד'

לרבי אברהם פאלאג'י

דכעון נדרים אשתו של אדם מבקשין ממנו ומון ואין לו. ובעליו רוח רככל מנוח לעושה האדם נכבד מלאך אחר וכסוניה כספתיו לעשותו מחול סמלחן לסכריו ואינו נכבד עד חסלוס המנוח ומכריו ואומר פלגיו עכר וחי ומפלגיו חנא וז"ל הנורר ואינו מקיים ועוכר על כל אחר נשאר סמלחן מכלו שישלם כריתו לנמרו וקרי אשקו של אדם פלגא דנושא דריוס ולכן וסו משפטו ועונשו שוור עפ"י מילוחיו דכעון נדרים דשאר לנמלחן כפלגא, לכן קמוח אשקו רסוף פלגא דנושא דריוס כשם שנשאר סמלחן לחלחין כן ישאר סוף פלגא דנושא וז"ל וס"י וסכריו דכריו כקונטרס

שיחות מוסר ממרן הגר"ח שמואלביץ תשל"ב מאמר לב

הבה ונראה כמה רעה חולה היא לאדם חוסר מדת הכרת הסוב. אי' כסנהדרין (כד.) "אין אשתו של אדם מתה, אלא א"כ מבקשין ממנו ממון ואין לו", והנה ודאי שאין היא נענשת בגללו, אלא היא מתה בגלל חסאיה שלה, אבל הרי "משפטי ד' אמת צדקו יחדיו" ולמה נענש הוא במיתת אשתו. ועל כך אמרו חז"ל מפני "שמבקשין ממנו ממון ואין לו" דהיי' ממון שחייב ואין לו לפרוע, ואכתי קשה כמה חסא והרי אין לו. אלא ע"כ אילו הי' מרגיש את חיובו, הי' לו ממון לפרוע, כי אין דבר העומד בפני מי שמרגיש את חיובו, וכמו שאמרנו למעלה שכחו מביע אפי' להחיות מהים. והעונש על זה שאשתו מתה, והכיאור בזה, כי יוחר מכל חייב האדם לאשתו, ואין לך "מלוה" ומסייב גדול לאדם מן האשה, ואם לאהרים אינו מרגיש הכרת הסוב, גם לאשתו אינו מכיר טובה, וכיון שאינו עומד כחובותיו נוסלין אותה הימנו.

טורי אבן ר"ה דף ו.

ו' ע"א אלא אם כן מבקשין ממון ואין לו. כתבו התוס' שם בפרק ב' דזבחים (דף כט ע"ב ד"ה אלא) פירש הקונטרס ממון של הגזל. אבל נראה דמיירי בנדר כדמוכח בפרק ב' דשבת (דף לב ע"ב) דתניא ר' נתן אומר בעון נדרים מתה אשתו של אדם דכתיב (משלי כב, כז) אם אין לך לשלם וגו' והא כך ולא באשתך מיירי במשלם אחר כך אלא שעבר בבל תאחר. וקשה לי כיון שבעון דבל תאחר אינו עונש לאשתו היכי מצי למימר להא דבעון נדרים מתה אשתו הא כל ימיו בעמוד ושלם קאי ושמה ישלם אחר זמן קודם מותו והא ליכא למימר דקמי שמיא גליא ואם אין עתיד לשלם לאחר זמן מתה אשתו הא אין הקב"ה מעניש האדם על שם סופו. והכי אמרינן בירושלמי דפרקין (פ"א) ונראה לי שבגמר דעתו תליא מילתא דאם דעתו לשלם לאחר זמן אע"פ שעובר בבל תאחר אין אשתו מתה אבל אם גמר בדעתו שלא לשלם נדרו לגמרי אשתו מתה. והכי משמע לי מדברי הר"ן בחידושי בפרק ב' דסנהדרין (דף כט ע"א ד"ה אלא אם כן) שכתב שם אהאי מימרא דר' אלעזר דאין אשתו מתה אלא אם כן מבקשין ממנו ממון ואין לו. פירוש שנדר ואין משלם נדרו כדאמר פרק קמא דראש השנה דבעון נדרים אשתו מתה דוקא כשגמר בדעתו שלא ליתן הא אם גמר ליתן אלא שהוא עני או שעבר על כל תאחר אין אשתו מתה כדאיתא התם בהדיא והיינו אי נמי יש לומר דהא דאשתו מתה בעון נדרים אע"ג דבעון דבל תאחר אינו מתה משכחת לה בשקבע לנדרו זמן כגון שילמוד כך פרקים ביום פלוני או שיתן לצדקה כך וכך ביום פלוני או שאר איזה דבר מצוה דכיון דעבר זמן שקבעו פקע נדרו ממילא ושוב אין לו תשלומין והוי ליה מעוות שאינו יכול לתקן אבל בשלא קבע זמן לנדרו ובידו לקיימו כל ימיו אלא שבאיחורו עובר בבל תאחר אין